

Finansdepartementet

Utfordringer i finanspolitikken og konsekvenser for kommunesektoren

Per Mathis Kongsrud

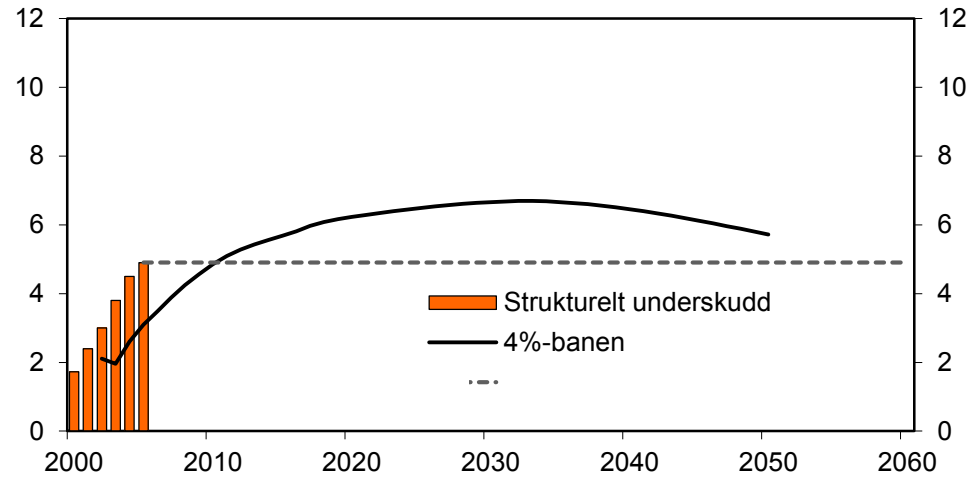
Torsdag 10. desember

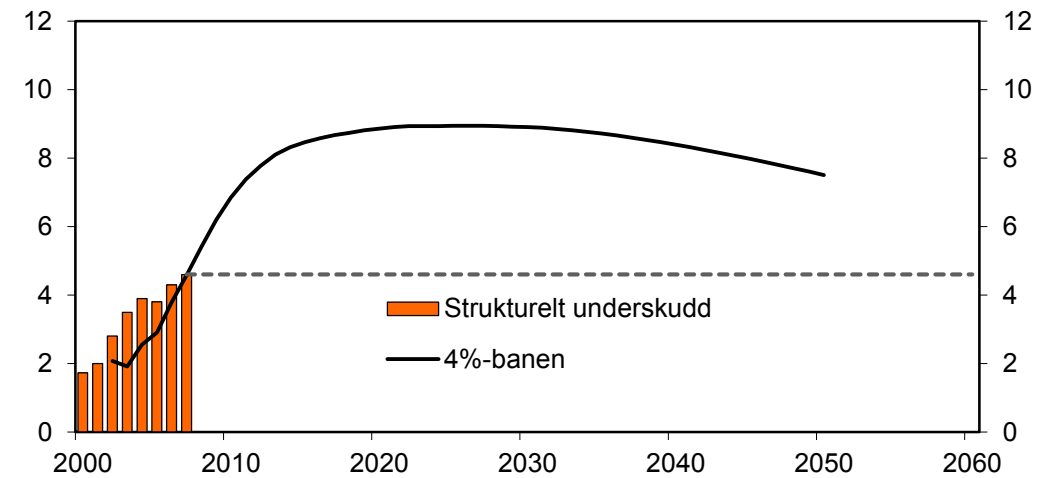
Skiftende utsikter for finanspolitikken

Forventet fondsavkastning og bruk av oljeinntekter
Prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

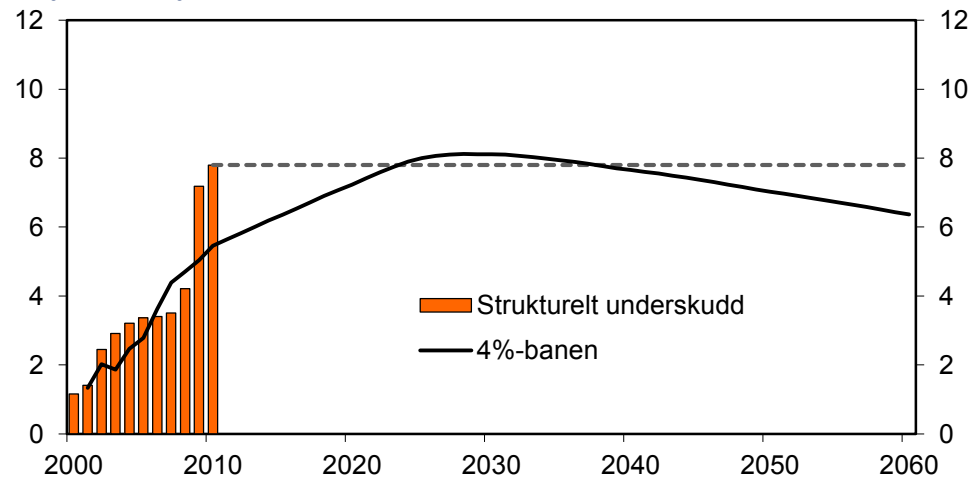
Nasjonalbudsjettet 2005

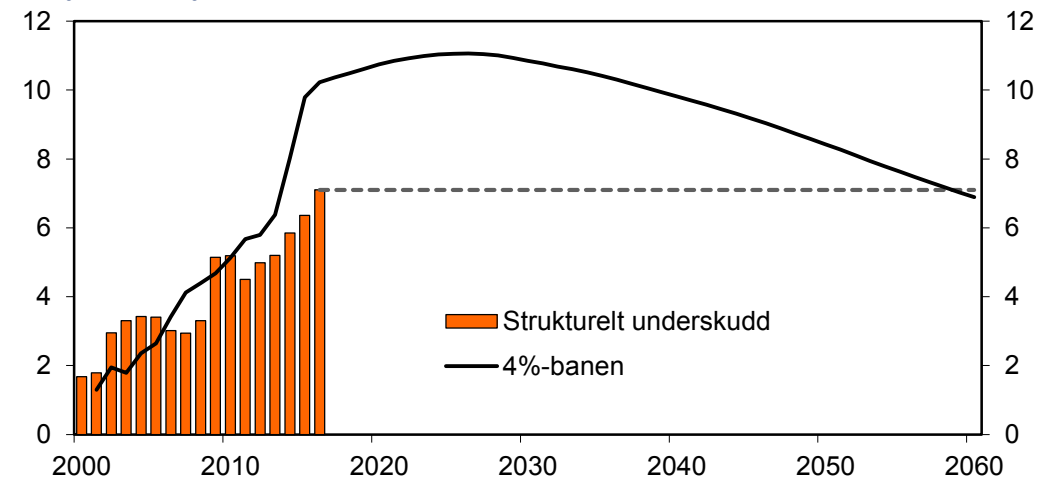
Nasjonalbudsjettet 2007

Nasjonalbudsjettet 2010

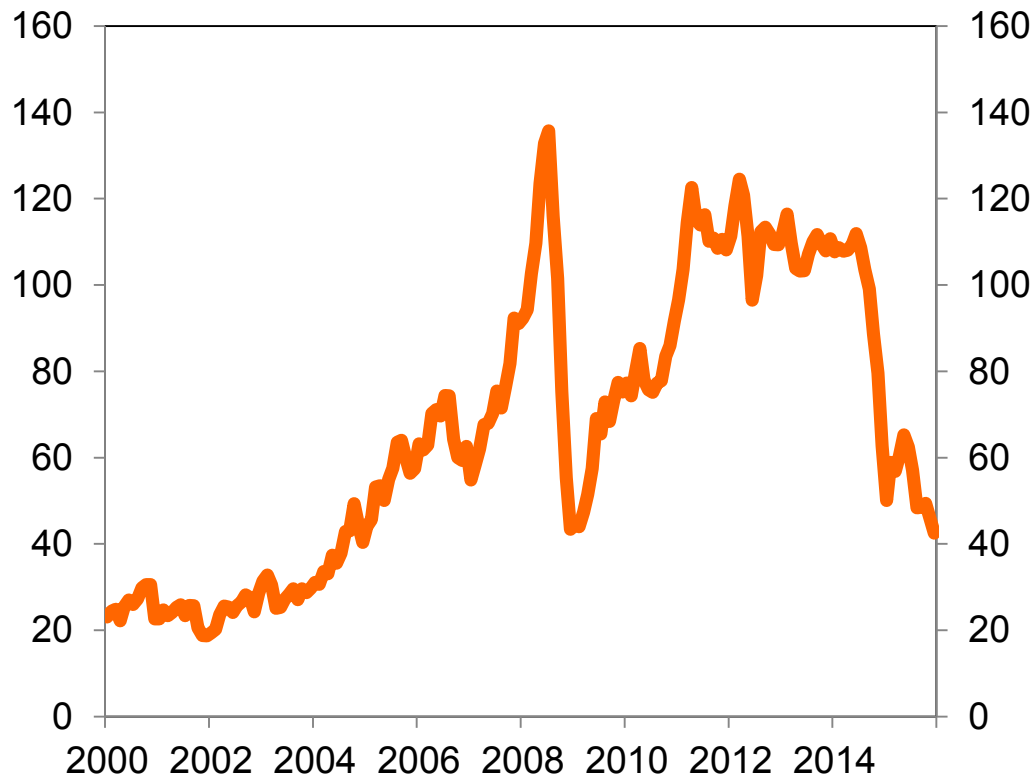

Nasjonalbudsjettet 2016

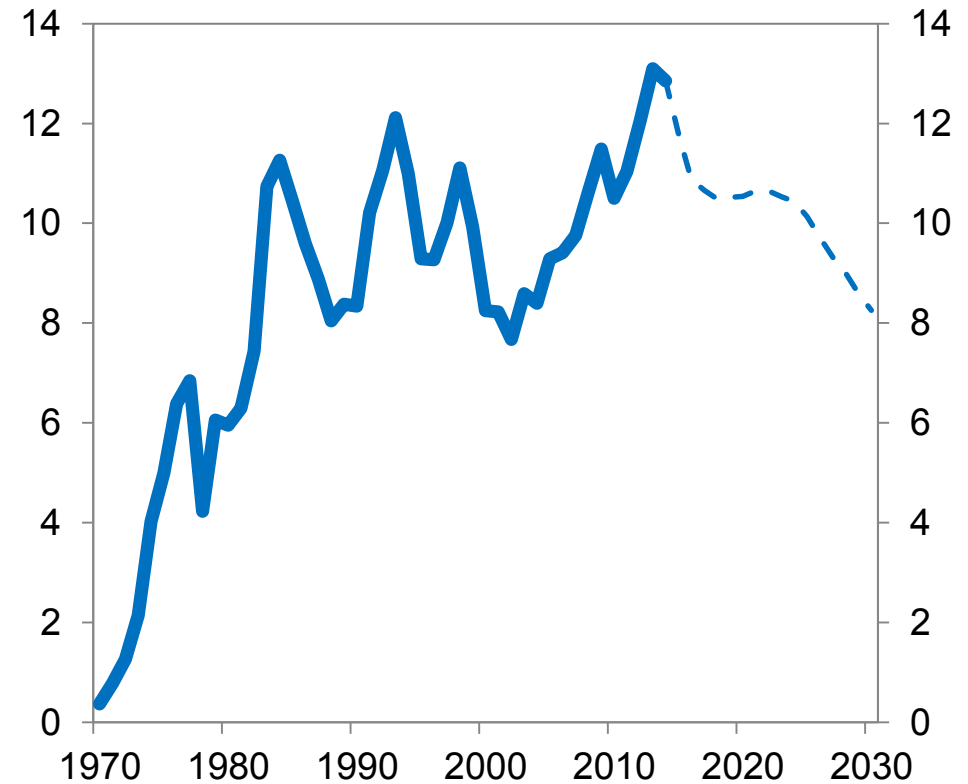

Norsk økonomi står overfor omstillinger

Råoljepris (Brent)
USD per fat. Månedsgjennomsnitt

Etterspørsel fra petroleumssektoren i prosent av
BNP for Fastlands-Norge

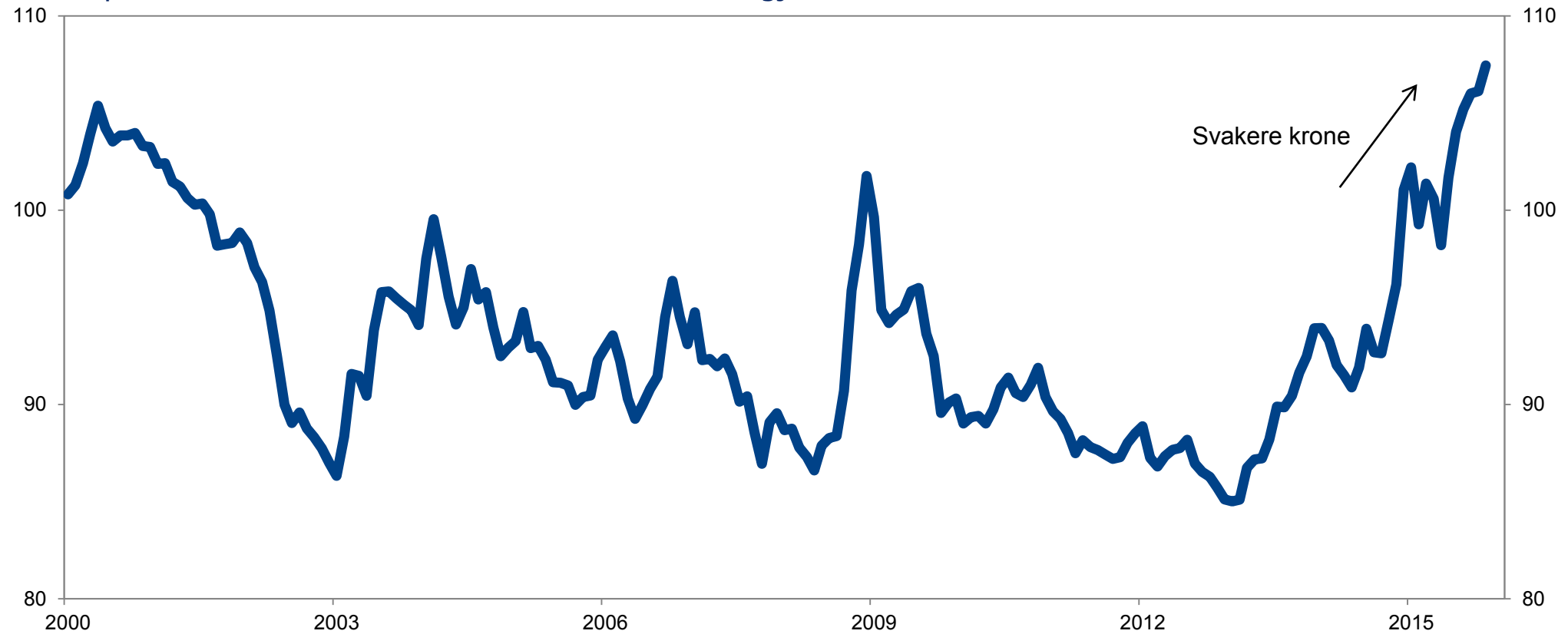
Kilder: Macrobond, ICE, Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

Kronekursen er en viktig støtdemper

Norske kroner målt mot et veid gjennomsnitt av utenlandske valutaer.

Importveid kronekursindeks 1995=100. Månedsgjennomsnitt

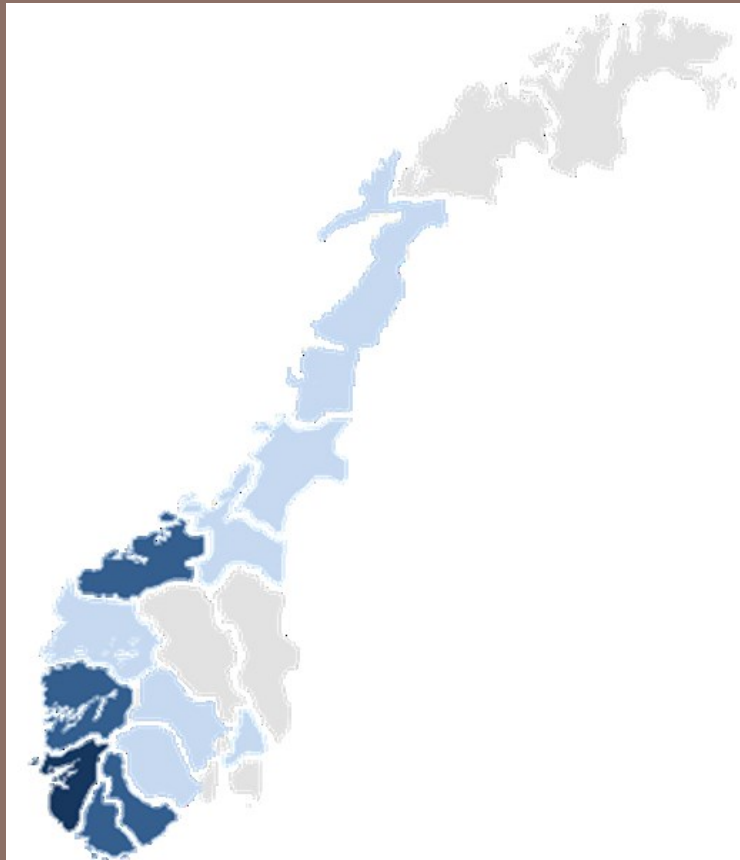

Kilde: Macrobond.

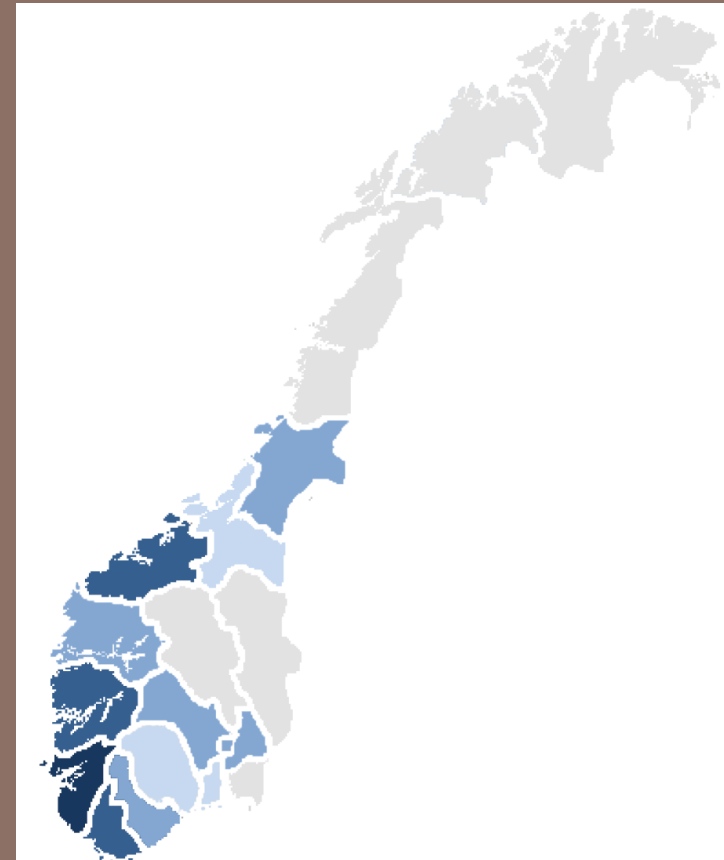
Endring i registrert ledighet det siste året

November

Sysselsatte i oljerettet virksomhet

2014

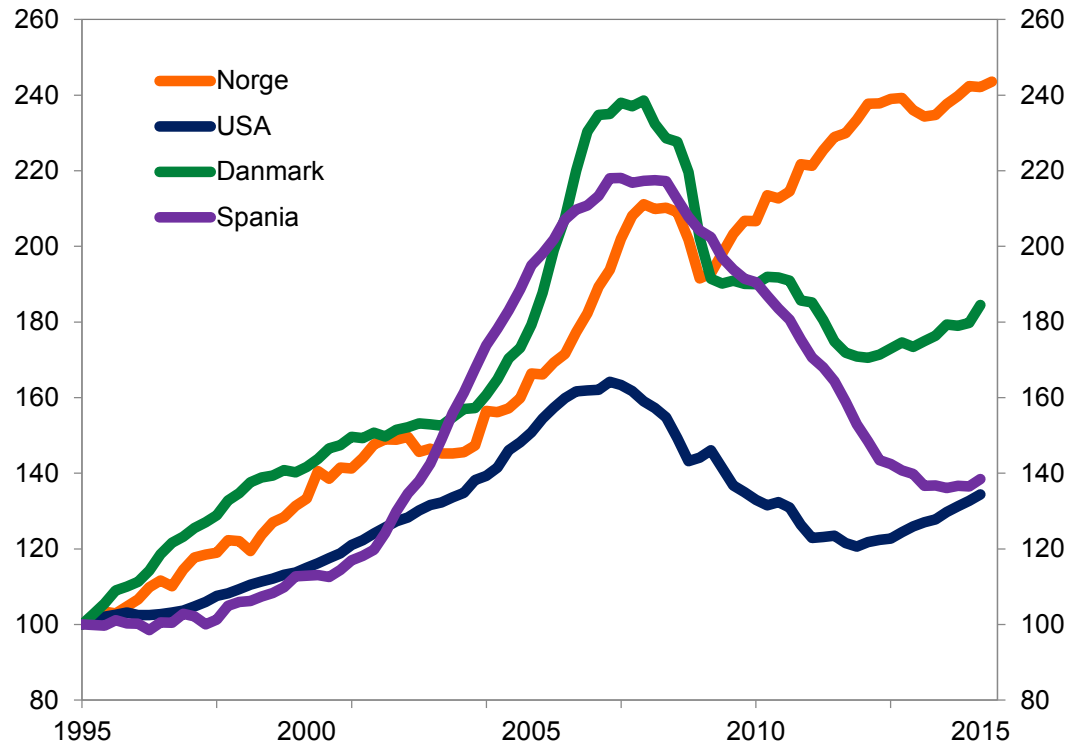
Kilder: IRIS, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Finansdepartementet.

Regionale forskjeller i boligprisutvikling

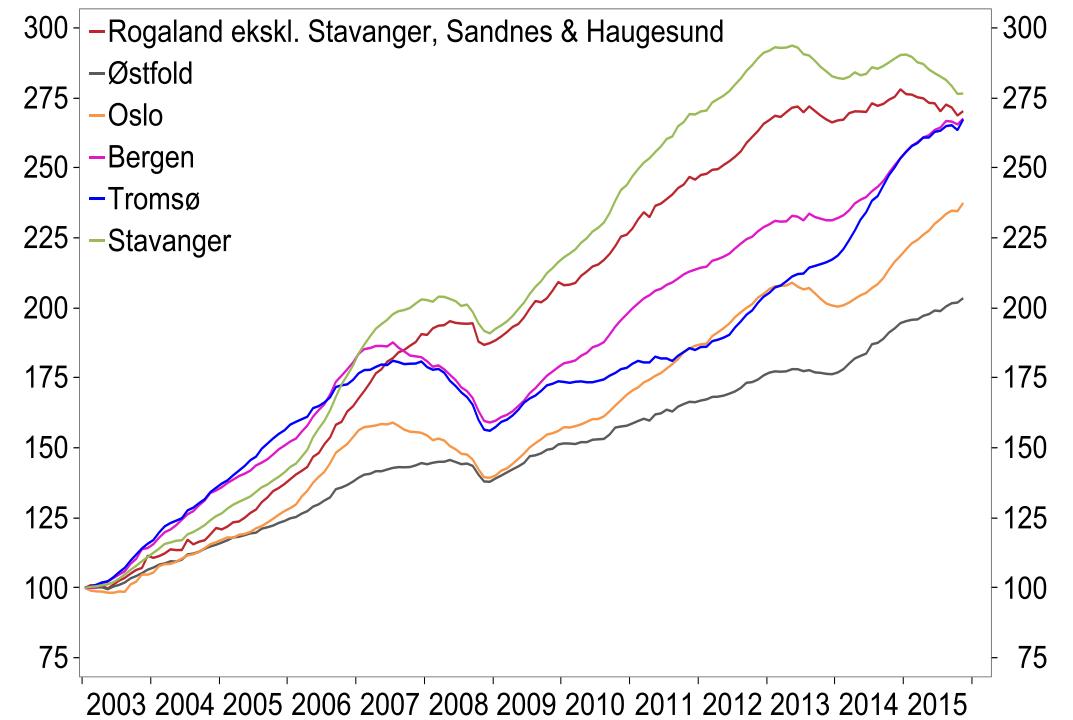
Reelle boligpriser i utvalgte land

Indeks 1. kvartal 1995=100. Sesongjustert

Nominelle boligpriser

Indeks. Januar 2003 = 100. Sesongjustert

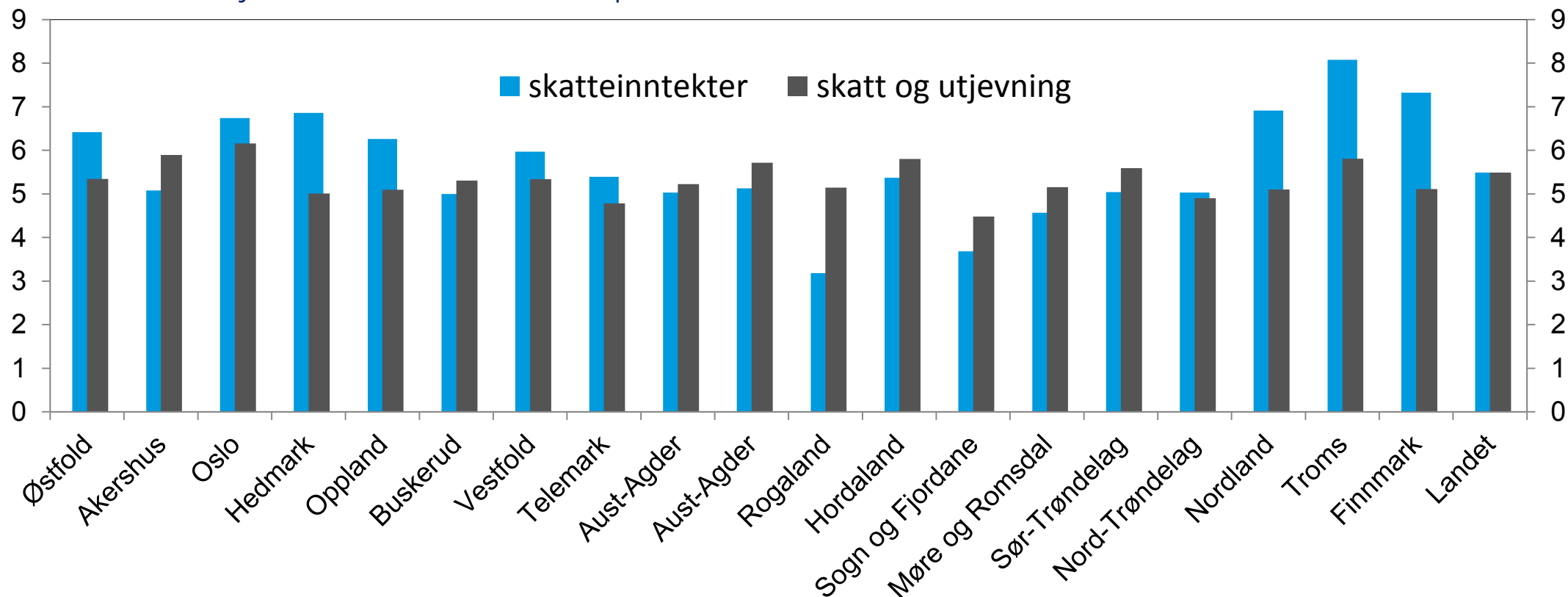
Kilder: Federal Reserve Bank of Dallas, Eiendom Norge, Eiendomsverdi AS, FINN, Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Regionale forskjeller i skatteinntektene

Skatteinntektene i kommuner og fylkeskommuner.

Prosentvis vekst i jan.-nov. 2015 fra med samme perioden året før

Makroøkonomiske anslag er usikre

Vekst i BNP for Fastlands-Norge.

Faktisk utvikling og anslag i referansebanen med usikkerhetsvifte. 2000 – 2017

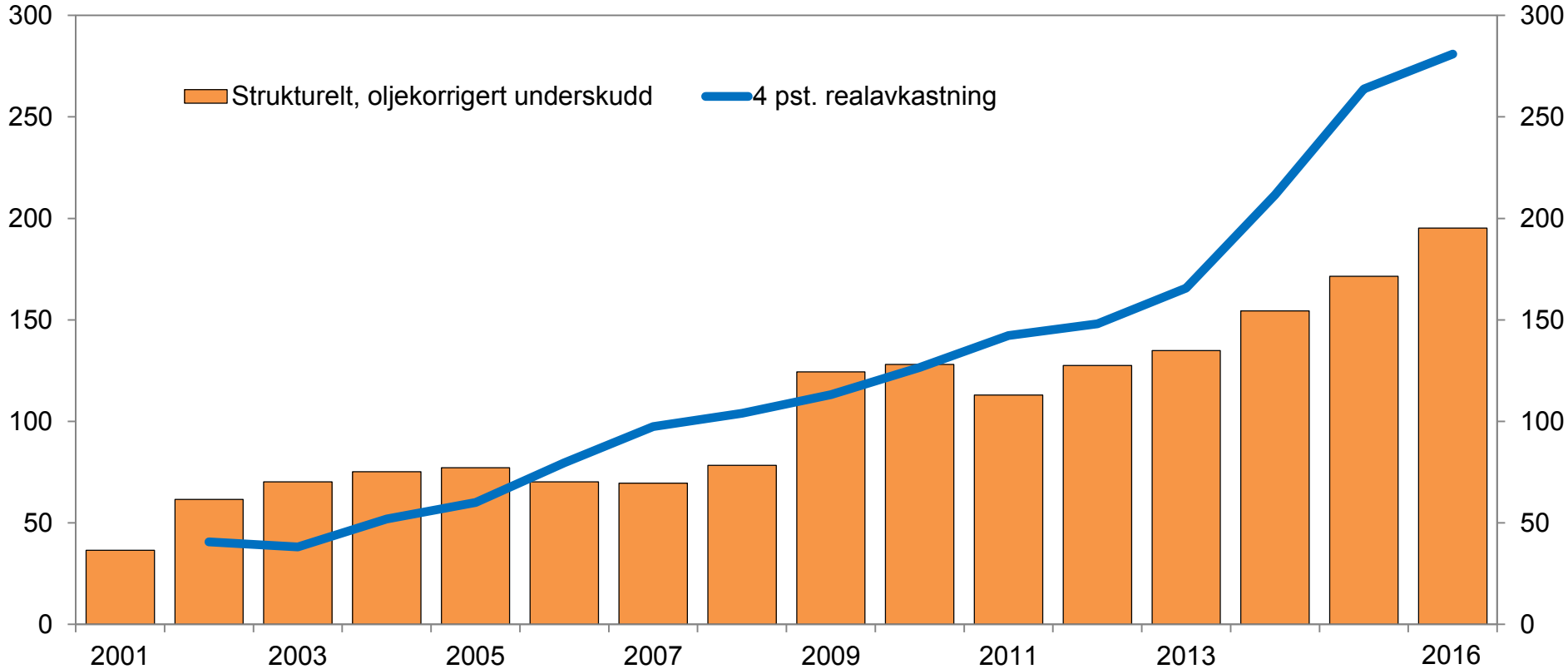
Kilde: Finansdepartementet

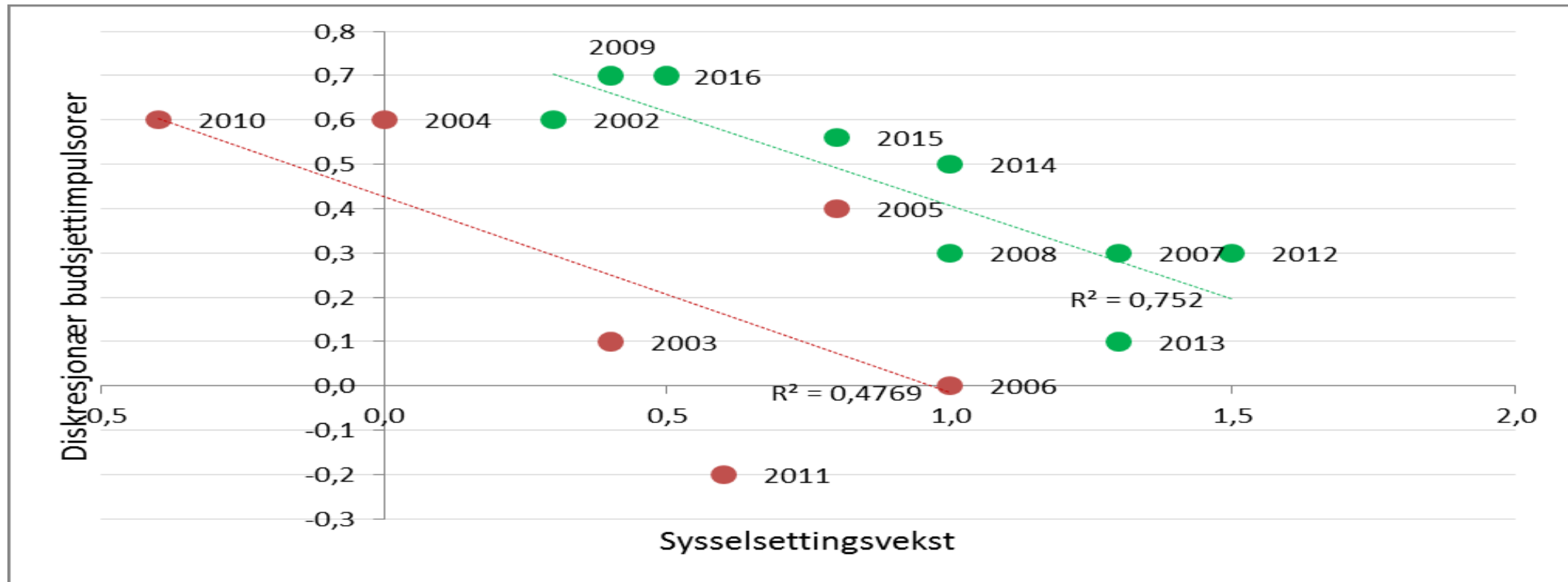
Budsjettpolitikken for 2016

Milliarder 2016-kroner

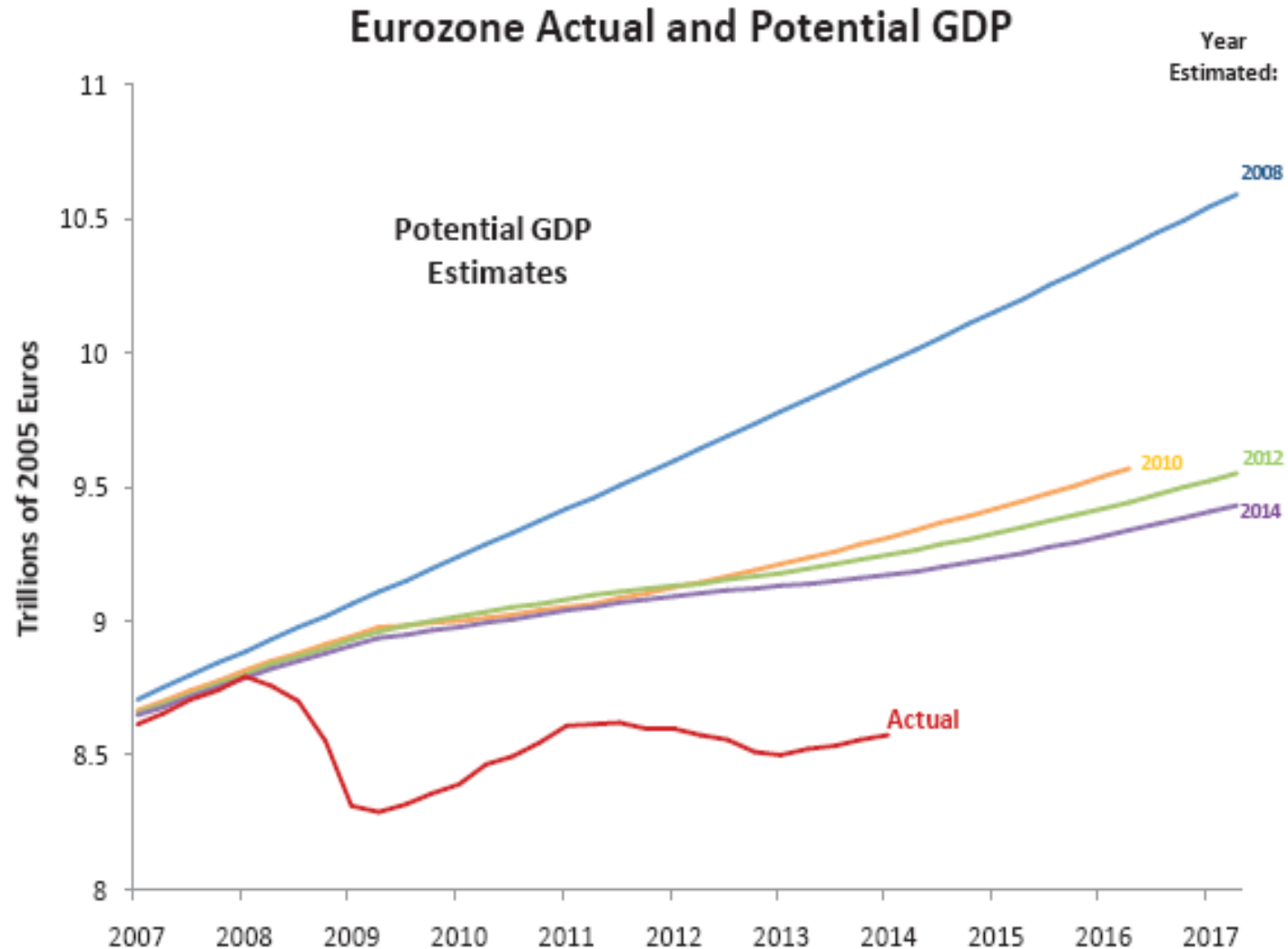

Innretningen av finanspolitikken

Anslag i budsjettfremleggene for de enkelte år

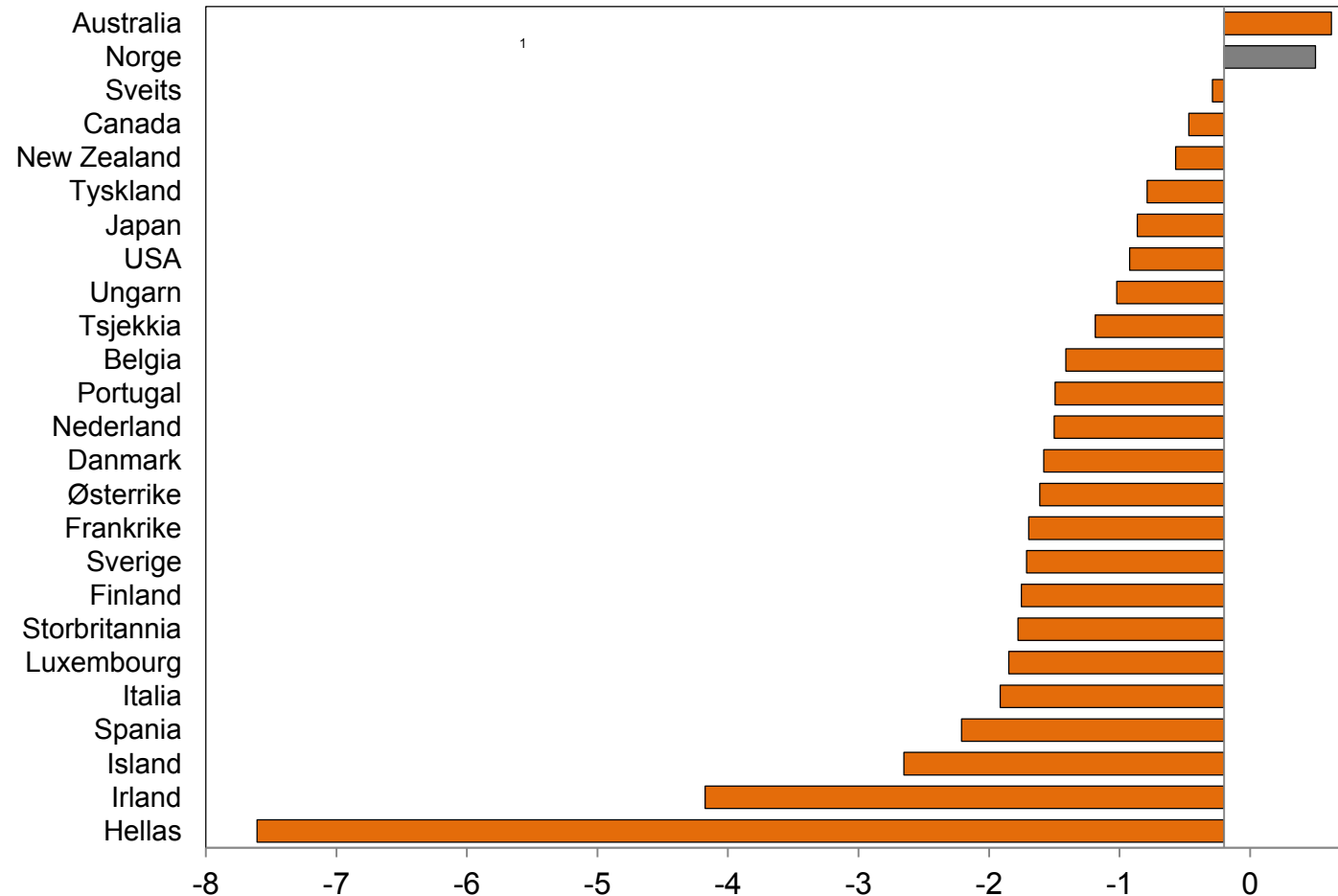
Potensiell og faktisk BNP i Euroområdet

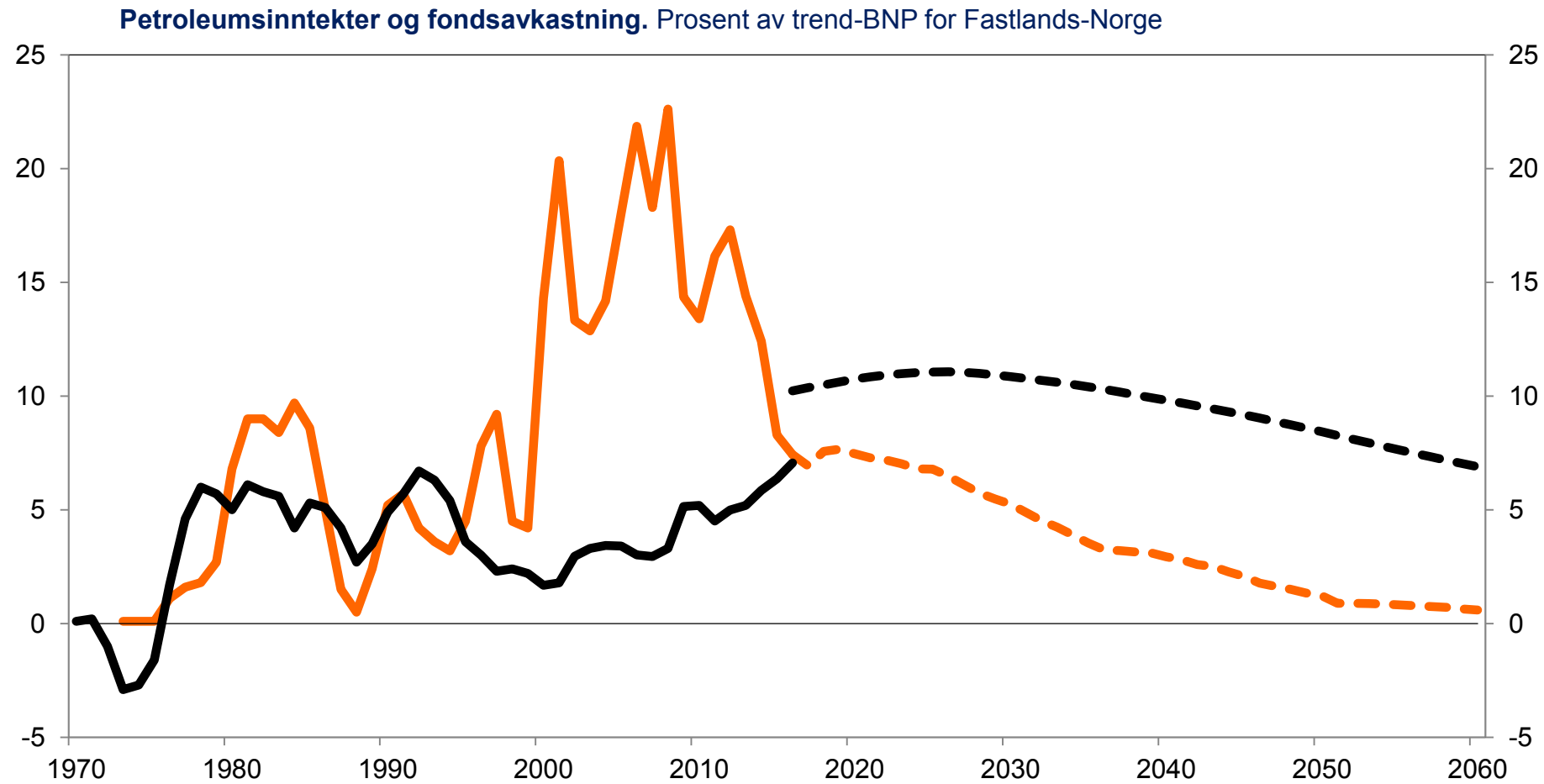
Usikkerhet: Revisjoner i strukturell budsjettbalanse

Endringer i anslag for strukturell budsjettbalanse for 2007 siden juni 2008.

Prosent av trend-BNP

Rammeverket skiller bruken av oljeinntekter fra opptjeningen

Fondsmekanismen - Fondet integrert med statsbudsjettet

Avkastning på fondet

Olje-
inntekter

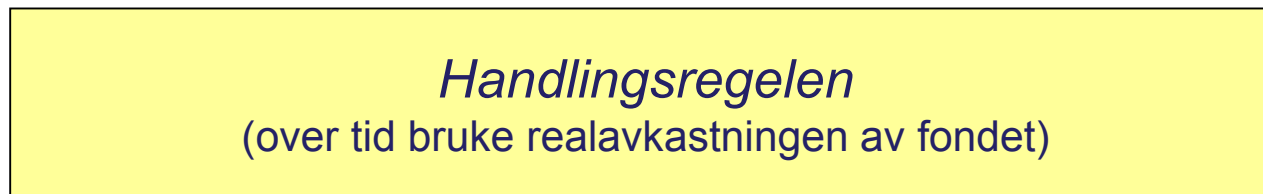
Overføring for å dekke
olje-korrigert
underskudd

Inntekter

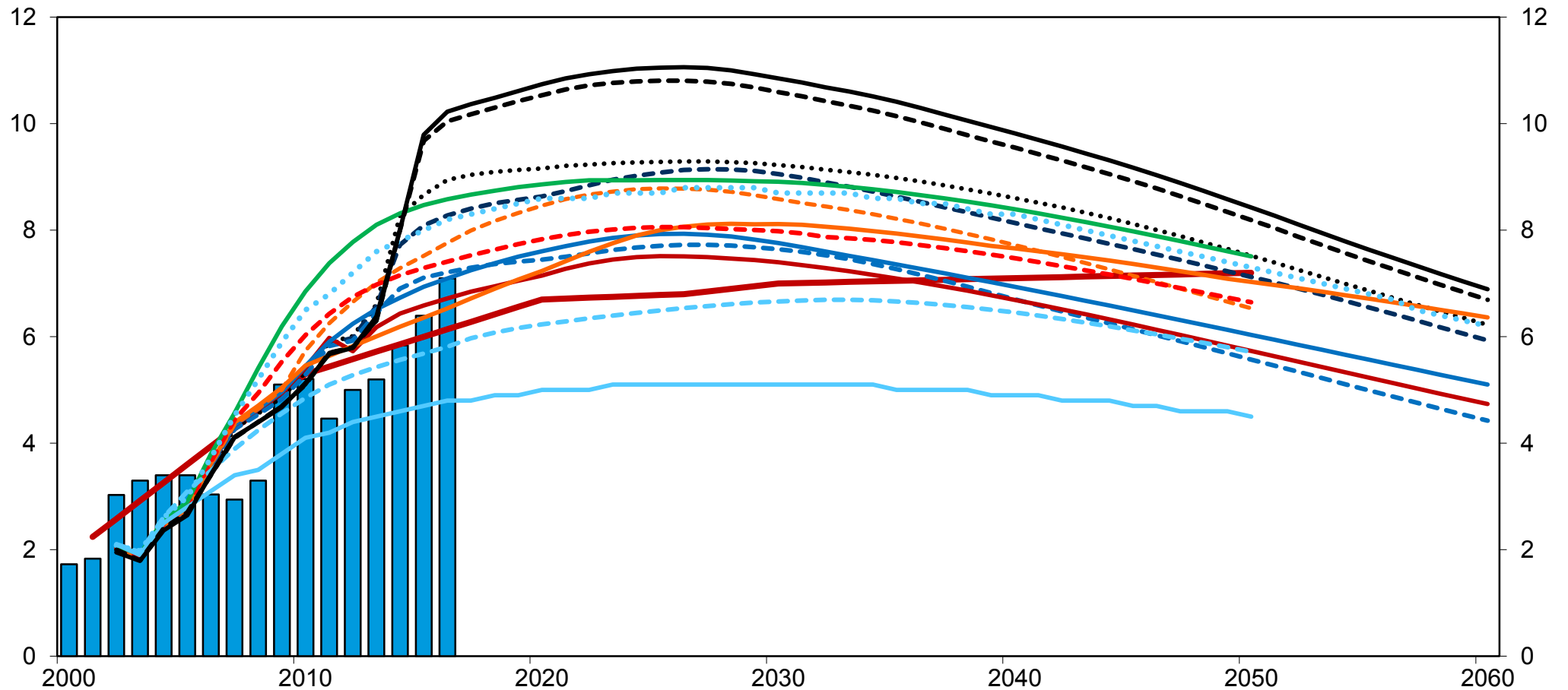
Utgifter

- konsum
- investeringer
(infrastruktur,
humankapital)

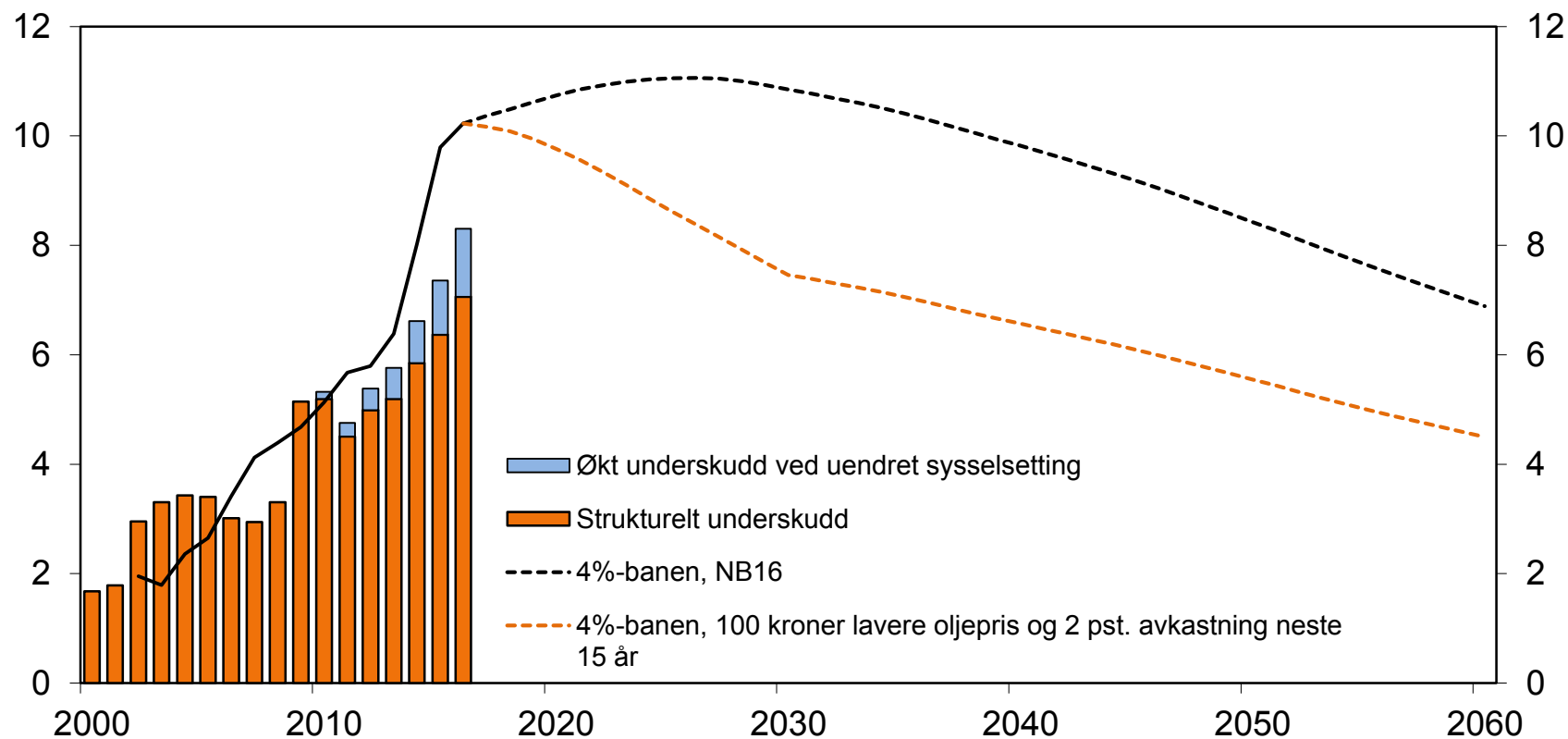
Usikkerhet: Revisjoner i 4-prosentbanen

Forventet realavkastning i statens pensjonsfond utland. Anslag gitt i ulike budsjettokumenter
Prosent av trend-BNP for fastlands-Norge

Handlingsrommet i budsjettpolitikken ved flere negative hendelser

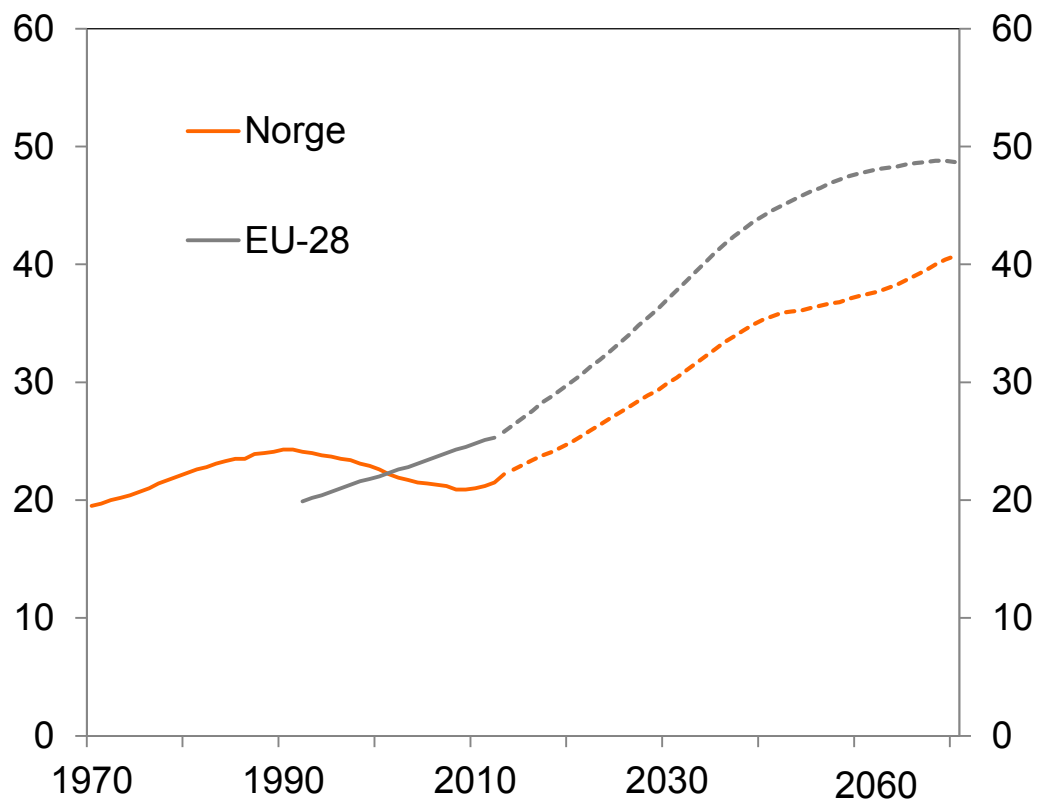
Konsekvenser av lavere framtidig realavkastning, lavere oljepris og økt underskudd

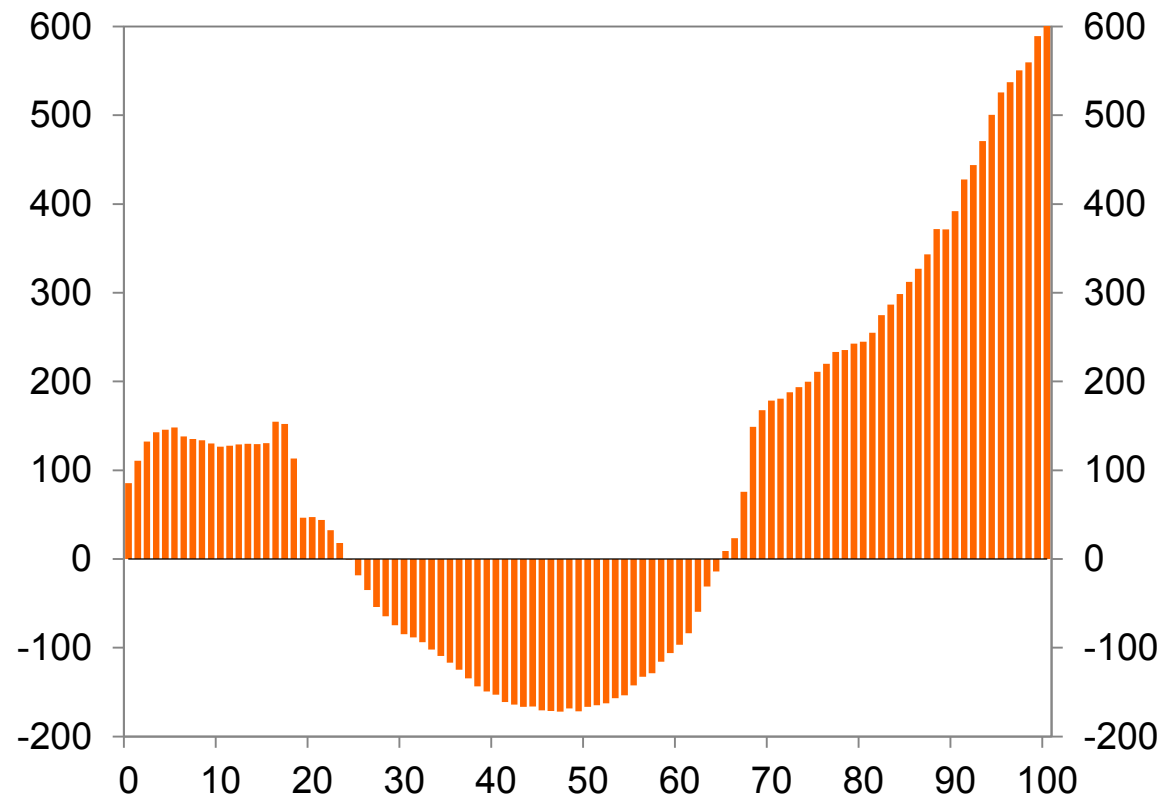

Økt levealder legger press på offentlige budsjetter

Antall eldre (67 år og over) i forhold til antall personer i yrkesaktiv alder (20–66 år). Prosent

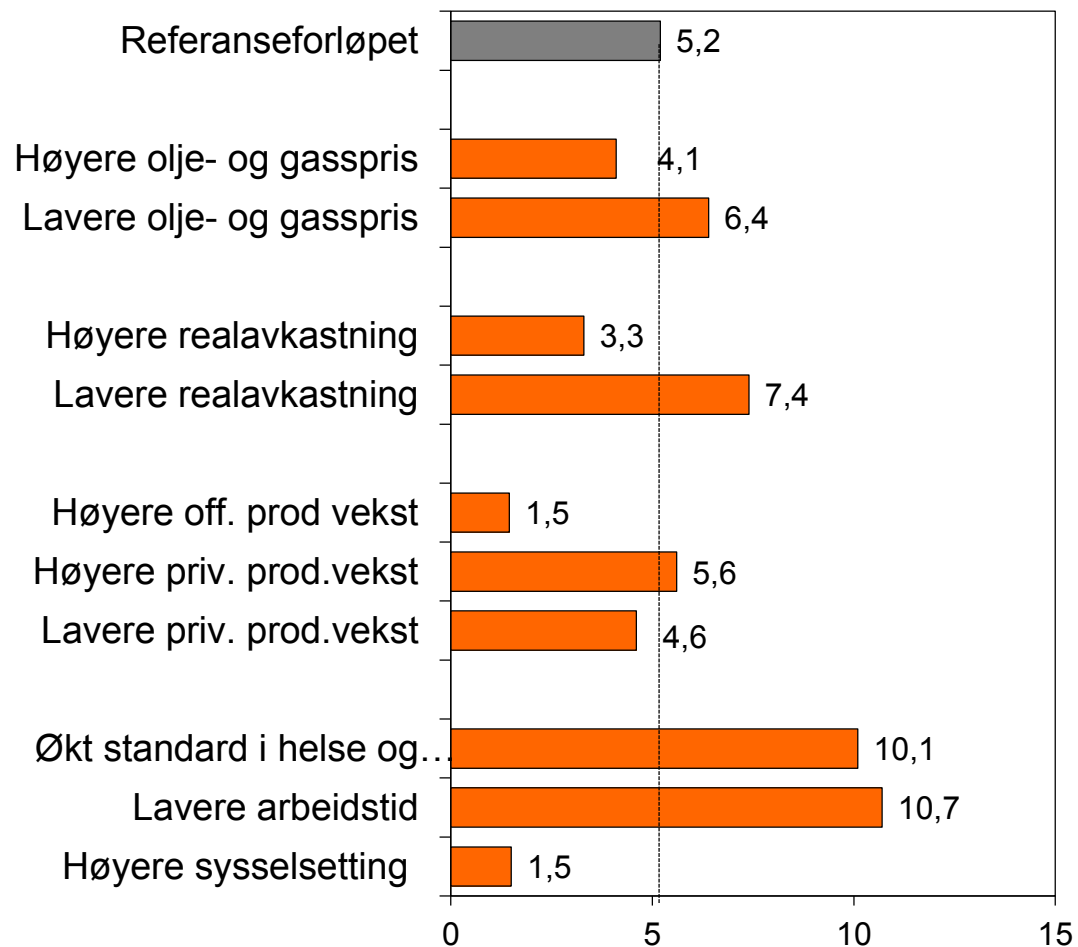
Netto overføringer etter alder i 2010.
1 000 kroner

Kilde: NB16

Et langsiktig inndekningsbehov i offentlige finanser

Olje- og gasspris: 100 2015-kroner lavere/høyere oljepris per fat. Gasspriser endres tilsvarende.

Realavkastning: 1 prosentenheter lavere/høyere realavkastning i Statens pensjonsfond utland. Uttaket fra fondet justeres tilsvarende.

Produktivitetsvekst: $\frac{1}{4}$ prosentenheter lavere/høyere årlig produktivitetsvekst i privat sektor. $\frac{1}{4}$ prosentenheter høyere produktivitet i offentlig sektor.

Økt standard: $\frac{1}{2}$ pst. årlig vekst i ressursinnsatsen per bruker innenfor helse og omsorg.

Lavere arbeidstid: Gjennomsnittlig arbeidstid per sysselsatt avtar med 0,3 pst. per år fra 2016.

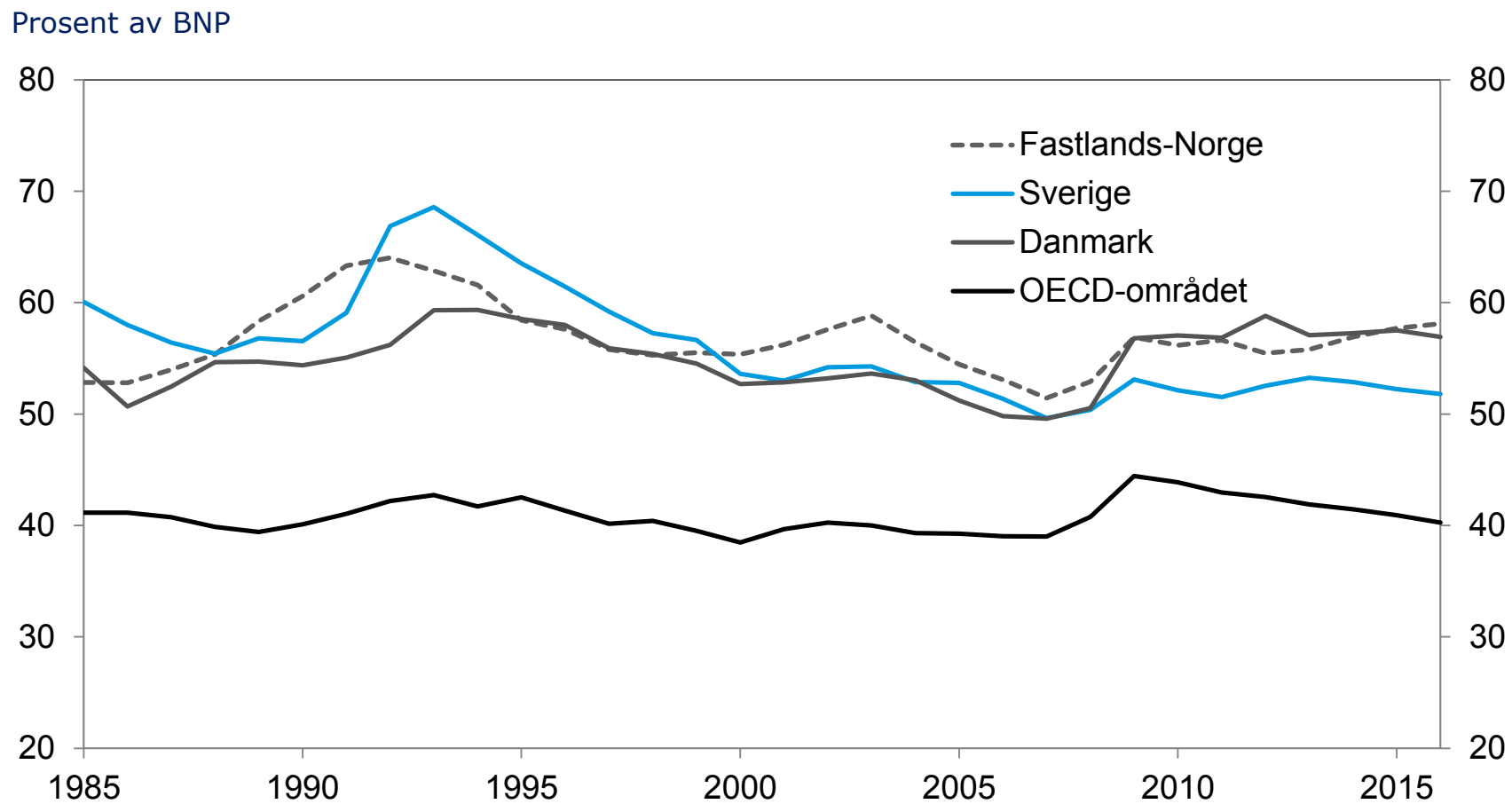
Høyere sysselsetting: Utførte timeverk i 2060 øker med 8 pst. sammenliknet med nivået i referanseforløpet.

Kilde: NB16

Finansdepartementet

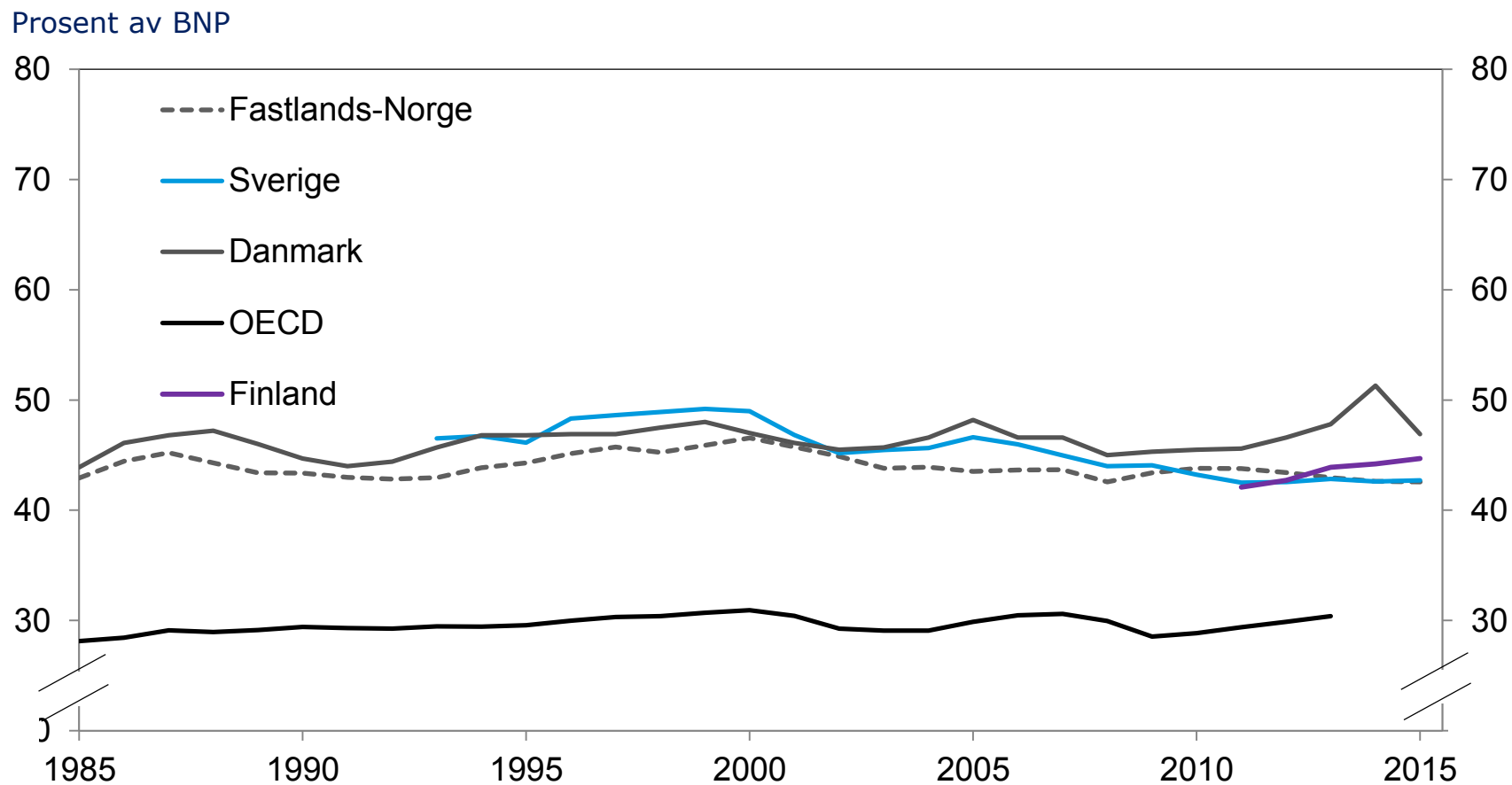
Vi har allerede et høyt utgiftsnivå i offentlig forvaltning

Kilder: OECD og Revidert nasjonalbudsjett 2015

Og et forholdsvis høyt skatte- og avgiftsnivå

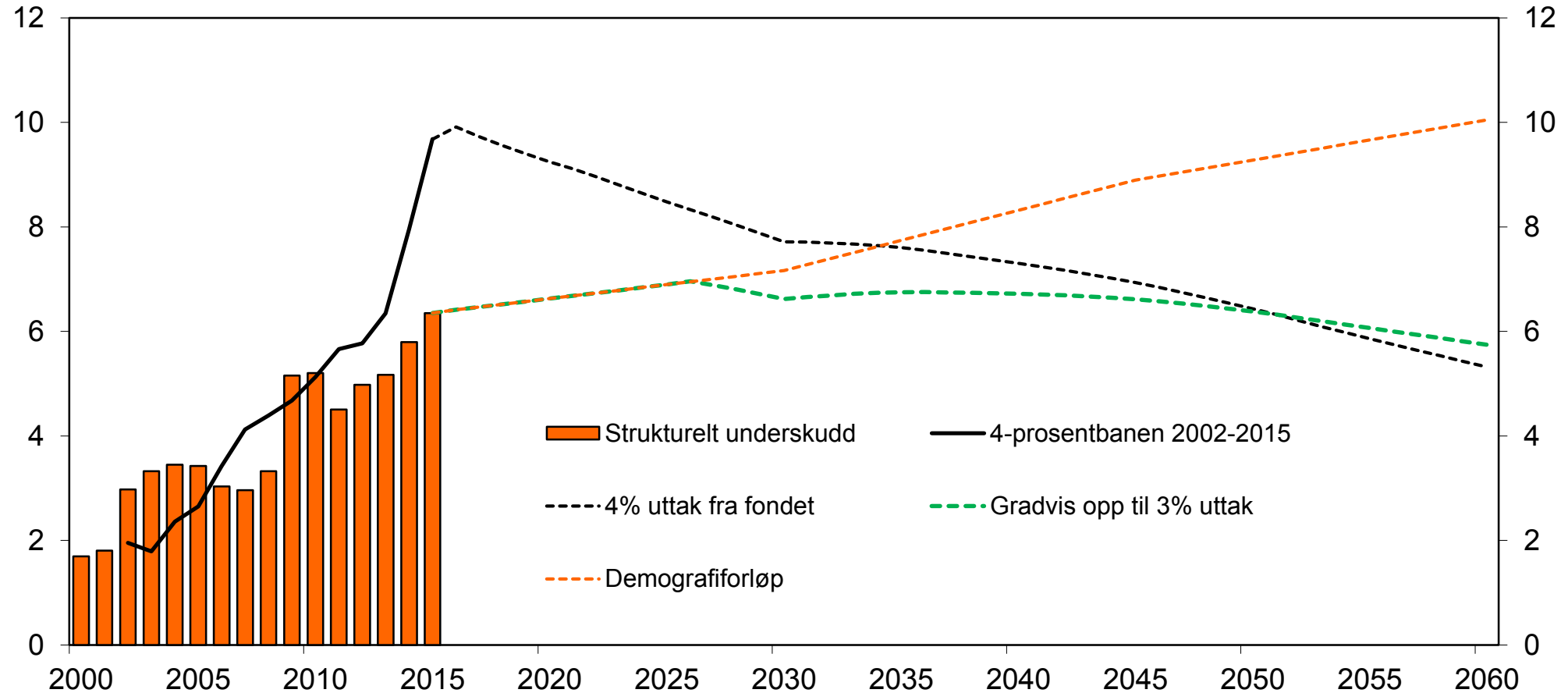

Kilder: OECD og Revidert nasjonalbudsjett 2015

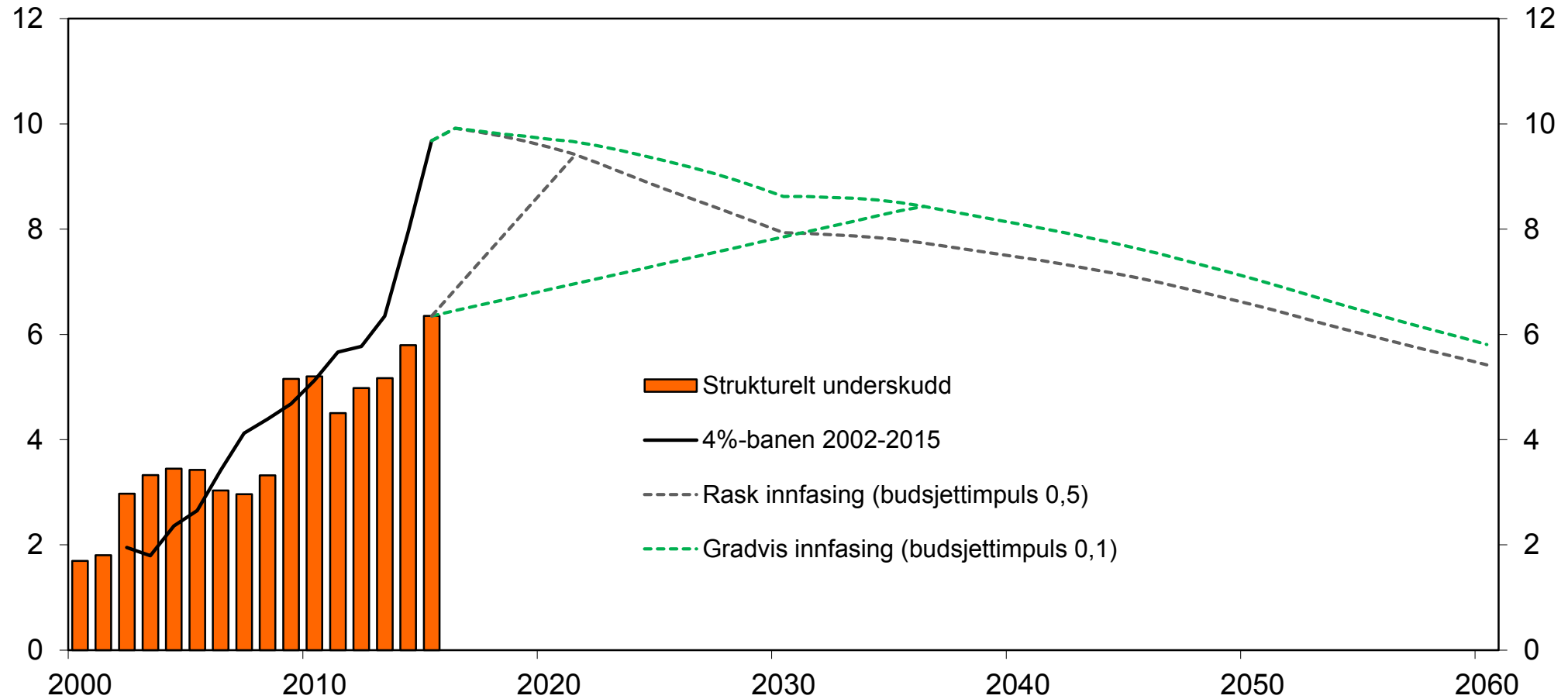
Thøgersen-utvalget: Begrense uttaket fra fondet

Forventet fondsavkastning og bruk av oljeinntekter
Prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

Thøgersen-utvalget: Gradvis innfasing

Forventet fondsavkastning og bruk av oljeinntekter
Prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

Oppsummering

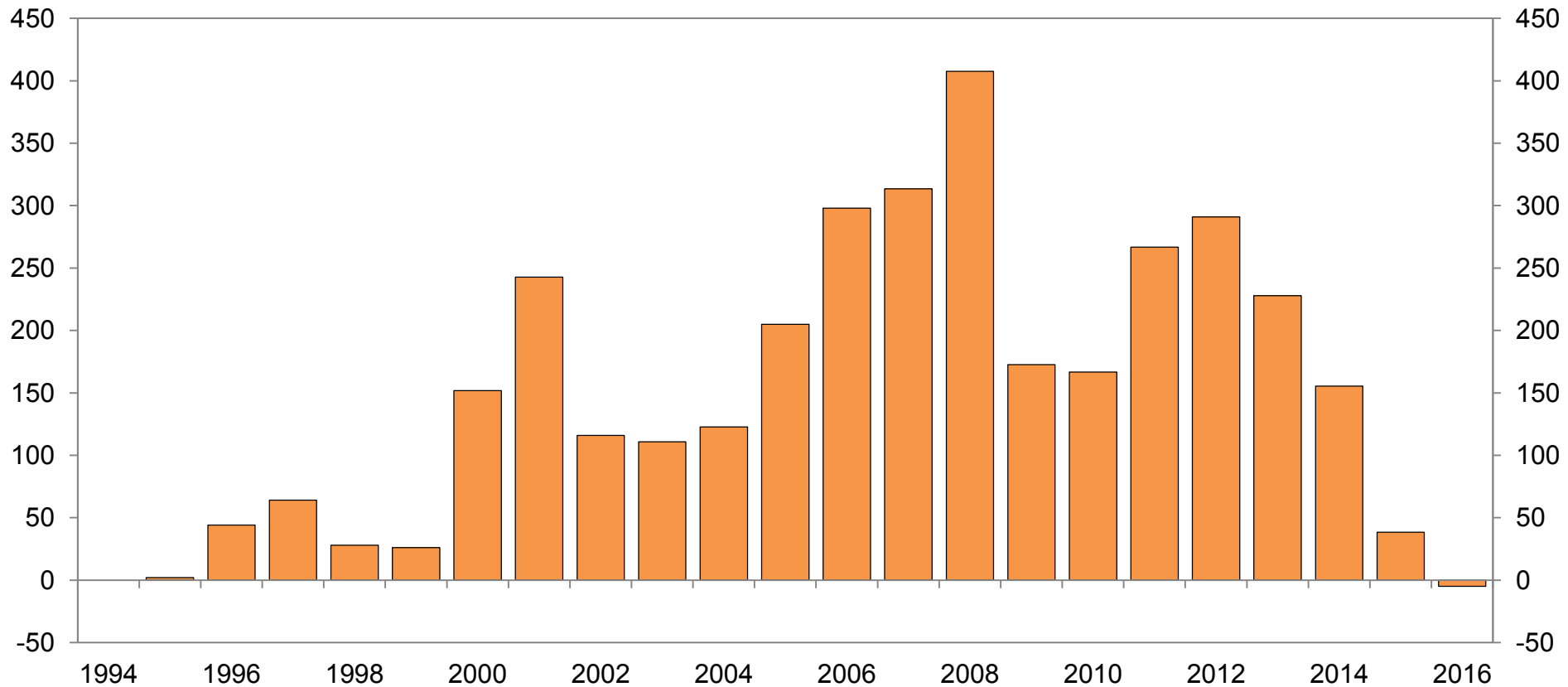
- Handlingsrommet i finanspolitikken er usikkert, og begrenset
  - Kommuneopplegget må innpasses innenfor en stram ramme
- Bærekraften i velferdsordningene forutsetter
  - Høy sysselsetting
  - En effektiv offentlig forvaltning
- Oljeinntektene må ikke bli en unnskyldning for å la være å gjennomføre nødvendige reformer

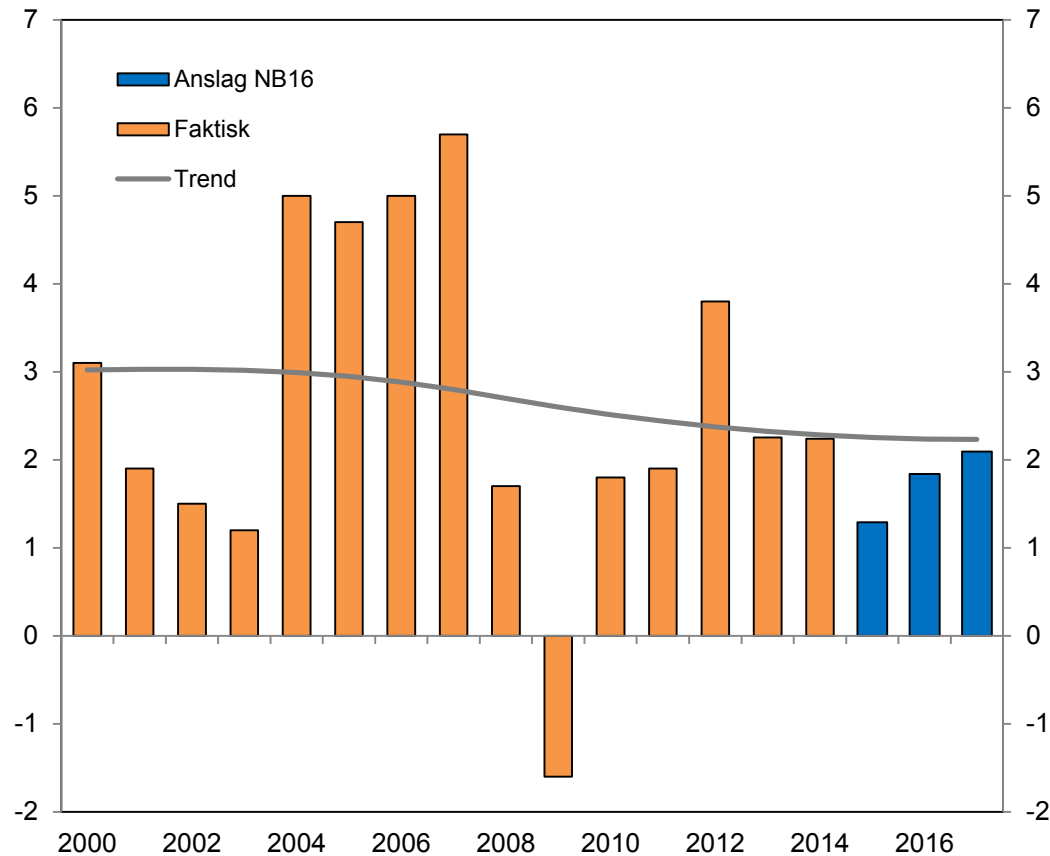
Overføring til Statens pensjonsfond utland (netto)

Milliarder 2016-kroner

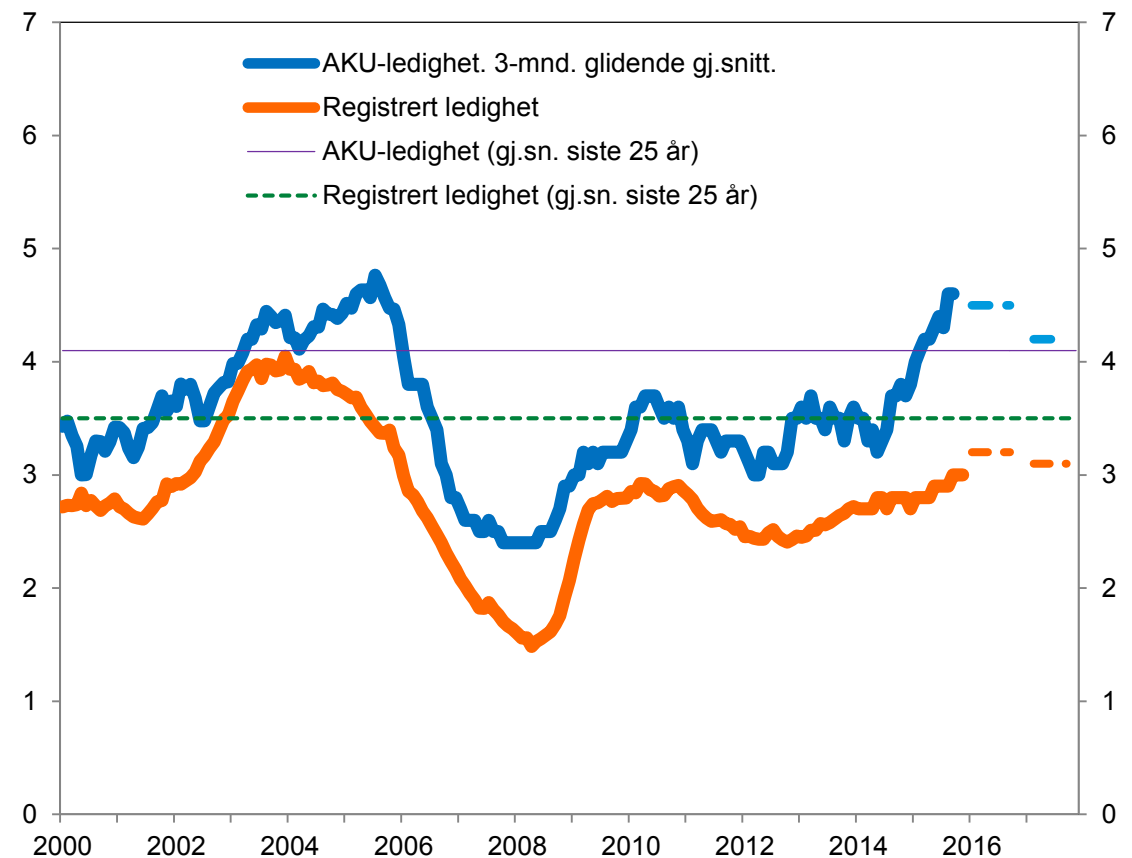

Veksten anslås å ta seg litt opp framover

Vekst i BNP for Fastlands-Norge
Prosent

Arbeidsledighet
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjusterte tall

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Finansdepartementet

Uventede hendelser inntreffer stadig vekkt

